

Тематска изложба архивских докумената

АВАНТУРА НА БАЛКАНУ 1915.

слике–успомене–сећања

Тематска изложба архивских докумената *Авантура на Балкану 1915.* прати чланове експедиције Колумбија универзитета који су у јуну 1915, на позив свог професора, научника светског гласа Михајла Пупина, кренули из Америке у далеку, ратом захваћену Србију, у хуманитарну мисију помоћи српском народу.

На позив Михајла Пупина јавила су се двадесет и четири америчка студента углавном са Колумбија универзитета да би кренули у Велики рат, али не да ратују, већ да помажу, негују и лече. Та њихова одлука, вредна је не само поштовања, већ и дивљења. Вођени жељом да помогну српском народу у борби са епидемијама, глађу и ратним ужасима, ризикујући добровољно свој живот доказали су да борба за идеале хуманости и правде има виши, универзални смисао. Многи од њих, и после званичног престанка рада хуманитарне Експедиције, одлучили су да остану на Балкану и наставе са хуманитарним радом у оквиру Црвеног крста.

Међу онима који су одлучили да остану је био и Даглас Мериведер Долд, свршени студент медицине Колумбија универзитета. Током боравка у Босни, где је радио као лекар у пољској болници у Добруну, готово у потпуности је изгубио вид. Ради лечења вратио се у Ниш, где га је затекла бугарска објава рата Србији. После повлачењу српске војске и већине становништва из Ниша, заједно са још петорицом америчких пријатеља, остао је у граду и био је сведок уласка бугарске и немачке војске у ратну престоницу Србије. Заједно са епископом нишким Доситејем учествовао је у званичној предаји Ниша бугарској војсци молећи за безбедност незаштићеног становништва, а у наредним данима са својим америчким пријатељима често је био посредник између становника Ниша и окупационих власти. Због све већих здравствених проблема, Даглас Долд је крајем новембра 1915. године напустио Ниш и вратио се у САД. За санитетске заслуге у Првом светском рату југословенска држава га је постхумно одликовала Крстом милосрђа.

Ове догађаје Даглас Долд је описао у свом рукопису *Авантура на Балкану 1915*, чију копију чува Архив Војводине у оквиру *Збирке докумената др Николе Коче Јончића о Михајлу Пупину*. Оригинал се чува у Библиотеци Колумбија универзитета, Одељењу за ретке књиге и рукописе, у оквиру архивске целине Документа Михајла Идворског Пупина.

Архив Војводине обележавајући годишњицу завршетка Првог светског рата и присаједињења Баната, Бачке и Барање Краљевини Србији, одлучио је да публикује овај рукопис и приреди изложбу архивских докумената који су прикупљена у покушају да се расветле догађаји који су претходили и који су описани у рукопису *Авантура на Балкану*. Документа и фотографије, распоређени на 18 паноа, документују догађаје од првог позива Михајла Пупина добровољцима за хуманитарни рад у ратом погођеној Србији крајем априла 1915, преко формирања Колумбија експедиције за пружање

помоћи, њеног одласка у Србију, хуманитарног рада, па све до повратка Дагласа Долда у САД у другој половини децембра 1915. године.

Приређујући ову изложбу, Архив Војводине жели још једном својом активношћу поводом догађаја везаних за Први светски рат, да обележи сећање и захвалност неумрлој генерацији српског народа која је превазишла себе борбом, патњама, али и величанственим победама у одбрани слободе и отаџбине, као и америчким пријатељима, племенитим младим људима који су се борили на страни правде и слободе.

Мср Љиљана Дожих